

2. "Αν ή προστασία καί ή πληροφορήση του καταναλωτου είναι δυνατόν νά εξασφαλισθουν μέ μέσα πού παρεμβάλουν λιγότερα έμπόδια στην έλευθερία των συναλλαγών, ή εφαρμογή, εκ μέρους ενός κράτους μέλους, στη μαργαρίνη πού εισάγεται από ένα άλλο κράτος μέλος, καί ή όποια νομίμως παράγεται καί διατίθεται στο έμπόριο έντός του έν λόγω κράτους, νομοθεσίας, ή όποια άπαγορεύει νά διατεθει στο έμπόριο ή μαργαρίνη ή δρώσιμα λίπη, όταν ή μάζα ή ή έξωτερική συσκευασία των μεμονωμένων τεμαχίων δέν έχουν όρισμένο σχήμα, όπως, τό σχήμα κύδου, άποτελει μέτρο άποτελέσματος ίσοδυνάμου μέ ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 30 της συνθήκης.

Στήν υπόθεση 261/81,

πού έχει ως άντικείμενο αίτηση του Landgericht του Άμβούργου προς τό Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, μέ την όποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς πού έκκρεμει ένώπιον του αίτουδντος δικαστηρίου μεταξύ

WALTER RAU LEBENSMITTELWERKE, Hiltel (Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας)

καί

DE SMEDT PVBA, Zemst (Βέλγιο),

ή έκδοση προδικαστικής άποφάσεως ως προς την έρμηνεία του άρθρου 30 της συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους J. Mertens de Wilmars, πρόεδρο, A. O'Keefe, U. Everling καί A. Χλωρό, προέδρους τμήματος, P. Pescatore, Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans καί O. Due, δικαστές,

γενικός εισαγγελεύς: G. Reischl
γραμματεύς: P. Heim

έκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τά πραγματικά περιστατικά τής υποθέσεως, ή εξέλιξη τής διαδικασίας και οι παρατηρήσεις πού κατέθεσαν οι διάδικοι δυνάμει του άρθρου 20 του οργανισμού του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχουν συνοπτικώς ως εξής:

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

Η διαφορά, ή οποία οδήγησε στο έν λόγω προδικαστικό ερώτημα, αφορά μιά σύμβαση πωλήσεως μεταξύ τής γερμανικού δικαίου εταιρίας Rau, και τής βελγικού δικαίου εταιρίας De Smedt. Η Rau ανέλαβε τήν υποχρέωση νά προμηθεύσει 15 000 χγρ. μαργαρίνης συσκευασμένης σε δοχεία κωνικού σχήματος. Η σύμβαση περιελάμβανε δήλωση τής Rau, μέ τήν οποία έγγυατο ότι, δυνάμει των εφαρμοστέων διατάξεων τής συνθήκης ΕΟΚ περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, ή μαργαρίνη πού θά παρέδιδε έπετρέπετο νά τεθεί σε κυκλοφορία.

Κατά τήν σύναψη τής συμβάσεως οι συμβαλλόμενοι ήταν σύμφωνοι ότι ή εισαγωγή του έν λόγω εμπορεύματος στο Βέλγιο και κατά συνέπεια ή παραλαβή και ή πληρωμή του εμπορεύματος θά έπραγματοποιούντο μόνον αν οι σχετικές έν προκειμένω βελγικές διατάξεις περί μαργαρίνης επέτρεπαν τήν εισαγωγή και τήν διάθεση τής μαργαρίνης σε δοχεία κωνικού σχήματος.

Κατά τήν σύναψη τής συμβάσεως ή εφαρμοστέα επί τής συσκευασίας τής μαργαρίνης βελγική διάταξη ήταν τό άρθρο 15 του νόμου τής 8ης Ιουλίου 1935, τό οποίο όριζε:

«Η μαργαρίνη και τά έπεξεργασμένα λίπη δέν δύνανται νά είναι άντικείμενο

είσαγωγής, κατοχής ή μεταφοράς προς πώληση ή προς παράδοση, προσφοράς προς πώληση, αποστολής και παραδόσεως, παρά μόνον κατά όγκους σχήματος κύβου καθαρού βάρους 250 γραμ., 500 γραμ., 1 χγρ., 2 χγρ., και έφ' όσον έχουν τεθεί σε σκεπασμένα δοχεία.»

Κατά τό Landgericht του Άμβούργου, κατά τήν σύναψη τής συμβάσεως, οι δύο συμβαλλόμενοι έπίστευαν ότι ή άνωτέρω διάταξη θά κατηργείτο ή δέν θά έφηρμόζετο πλέον μετά τήν απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Cassis de Dijon (υπόθ. 120/78, Rewe-Zentrale, Slg. 1979, σ. 649). Πράγματι, ή έν λόγω διάταξη άντικατεστάθη από τό άρθρο 8 του βασιλικού διατάγματος, τής 2ας Οκτωβρίου 1980, περί παρασκευής και θέσεως σε κυκλοφορία τής μαργαρίνης και των βρωσίμων λιπών, σύμφωνα μέ τό οποίο:

«Απαγορεύεται ή διάθεση στο λιανικό έμπόριο τής σύνθετης μαργαρίνης και του συνθέτου βρωσίμου λίπους, πού δέν τήκονται πλήρως σε 20 βαθμούς Κελσίου, όταν ή μάζα ή ή έξωτερική συσκευασία των μεμονωμένων τεμαχίων δέν έχει σχήμα κύβου. Η παρούσα διάταξη δέν εφαρμόζεται στα προϊόντα, των οποίων τό καθαρό βάρος είναι κατώτερο των 50 γραμ. ή άνωτερο των 2 χγρ.»

Η De Smedt, έναγομένη στην κυρία δίκη, έζήτησε νά πληροφορηθεί από τό βελγικό ύπουργείο υγιεινής, κατά πόσον ήδύνατο νά εισάγει τήν μαργαρίνη πού είχε αγοράσει.

Μέ έπιστολή τής 6ης Νοεμβρίου 1980 τό βελγικό ύπουργείο τής έγνωστοποίησε ότι εξακολουθούσαν νά υπάρχουν νομοθετικές διατάξεις, οι όποιες άπαγόρευαν τήν πώληση μαργαρίνης όταν ή έξωτερική συσκευασία δέν έχει σχήμα κύβου. Μετά άπ'

αυτήν την επιστολή ή De Smedt εδήλωσε στην Rau ότι δεν επιθυμούσε πλέον τό εμπόρευμα. Κατόπιν αυτού, ή Rau ήσκησε άγωγή περί έκτελέσεως τής συμβάσεως ένώπιον του Landgericht του Άμβούργου. Κατ' αυτήν ή De Smedt έπρεπε νά παραλάβει τό εμπόρευμα, έφ' όσον ό δελγικός νόμος αντίθαινει προς τίς διατάξεις του άρθρου 30 τής συνθήκης ΕΟΚ. Ή De Smedt άμφισβητεί τήν άποψη αυτή.

Κατά τό Landgericht, ή συμπίπτουσα δούληση των μερών είναι ότι ή έναγομένη όφείλει νά εκπληρώσει τίς ύποχρεώσεις τής μόνον άν ή συσκευασμένη σέ κωνικό σχήμα μαργαρίνη δύναται νά τεθεί σέ κυκλοφορία στό Βέλγιο, διότι οί αντίθετες δελγικές διατάξεις αντίθαινουν προς τό δίκαιο των Εύρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Τό Landgericht θεωρεί ότι και άν άκόμη ή δελγική διάταξη δέν άποκλείει τήν εισαγωγή μαργαρίνης, πού ή συσκευασία τής δέν έχει σχήμα κύβου, είναι δυνατόν νά δυσχεράνει τήν έμπορία τής μαργαρίνης πού νομίμως έχει συσκευασθεί σέ τέτοια δοχεία σέ ένα άλλο κράτος μέλος, ιδίως σέ περίπτωση παράλληλης εισαγωγής. Είναι πάντως δυνατόν τέτοια διάταξη νά έμπίπτει στις έξαιρέσεις πού αναφέρονται στό άρθρο 36 τής συνθήκης ΕΟΚ.

Ή διάθεση μαργαρίνης στό έμπόριο μέσα σέ τέτοια δοχεία επιτρέπεται στην Όμοσπονδιακή Δημοκρατία τής Γερμανίας δάσει του νόμου περί μαργαρίνης, μαργαρινών έμπλουτισμένων μέ λίπη και θρωσίμων άπομιήσεων χοιρείου λίπους (Gesetz über Margarine, Halbfettmargarine und Kunstspeisefett) τής 1ης Ίουλίου 1975, Bundesgesetzblatt I, σ. 1841, άρθρο 2, παράγραφος 1, τό όποιο όρίζει:

«Οί συσκευασίες ή τά δοχεία δύνανται νά έχουν μόνον τετράγωνη δάση ή κωνικό σχήμα. Για δάρος 1 000 τουλάχιστον γραμμαρίων οί συσκευασίες δύνανται επίσης νά έχουν σχήμα όρθογωνίου παραλληλεπίπεδου.»

Τό Landgericht επομένως άπεφάσισε νά υποβάλει στό Δικαστήριο τό άκόλουθο προδικαστικό έρώτημα:

«Πρόκειται γιά ένα άπαγορευμένο μέτρο άποτελέσματος ίσοδύναμου μέ ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών κατά τήν έννοια του άρθρου 30 τής συνθήκης περί ιδρύσεως των Εύρωπαϊκών Κοινοτήτων, όταν, όπως όρίζεται στό άρθρο 8 του δελγικού δασιλικού διατάγματος, τής 2ας Ίοκτωβρίου 1980, περί παραγωγής και θέσεως σέ κυκλοφορία μαργαρίνης και θρωσίμων λιπών, άπαγορεύεται νά τεθούν σέ κυκλοφορία μαργαρίνη ή θρώσιμα λίπη, έφ' όσον ή μάζα ή ή έξωτερική συσκευασία των μεμονωμένων τεμαχίων δέν παρουσιάζεται σέ σχήμα κύβου, αυτό δέ έχει ως συνέπεια ότι ή μαργαρίνη πού συσκευάζεται σέ ένα άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα μέ τίς εκεί ένθικές διατάξεις, σέ διαφορετικό σχήμα από τό περιγραφόμενο άνωτέρω, πρέπει νά συσκευασθεί σέ σχήμα κύβου ειδικά γιά τήν εισαγωγή στό Βασίλειο του Βελγίου;»

Ή διάταξη περί παραπομπής έπρωτοκολλήθη στην γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Σεπτεμβρίου 1981.

Σύμφωνα μέ τό άρθρο 20 του όργανισμού του Δικαστηρίου τής ΕΟΚ κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις ή εταιρία Rau, εκπροσωπούμενη από τόν Gündisch, δικηγόρο Άμβούργου, ή εταιρία De Smedt, εκπροσωπούμενη από τόν Ohlgart, δικηγόρο Άμβούργου, ή Έπιτροπή, εκπροσωπούμενη από τόν νομικό τής σύμβουλο Rolf Wagenbauer και ή δελγική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τόν Pierre Legros, δικηγόρο Βρυξελλών.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητού δικαστού και μετ' άκρόαση του γενικού εισαγγελέως, τό Δικαστήριο άπεφάσισε τήν έναρξη τής προφορικής διαδικασίας χωρίς προηγουμένη διεξαγωγή άποδείξεων.

II — Περίληψη των παρατηρήσεων πού κατετέθησαν ένώπιον του Δικαστηρίου

α) Ή *ένάγουσα στην κυρία δίκη*, εταιρία Rau, ύπογραμμίζει ότι ό γερμανικός νόμος

έπιτρέπει την συσκευασία της μαργαρίνης σε σφαιρικά δοχεία και ότι η έν λόγω συσκευασία επέκράτησε γενικώς στην Γερμανία τα τελευταία 25 έτη, διότι παρουσίαζε πλεονεκτήματα έναντι της συσκευασίας από περιγαμηνοειδές χαρτί. Οι παραγωγοί μαργαρίνης προσανατόλισαν την παραγωγή τους βάσει της εξέλιξης αυτής. Ίδιως προσήρμοσαν πολυέξοδες μηχανές συσκευασίας και τοποθετήσεως σε δοχεία στην κατασκευή σφαιρικών δοχείων και την πλήρωσή τους.

Ούτε στά περισσότερα από τα άλλα κράτη μέλη δέν επιβάλλεται τό σχήμα του κύβου. Στην Ίρλανδία, στό Ήνωμένο Βασίλειο και στην Ίταλία δέν υπάρχει περιορισμός ως προς τό σχήμα της συσκευασίας. Στην Δανία έπιτρέπονται τά τετράγωνα, σφαιρικά και ώσειδη δοχεία, καθώς και τά όρθογώνια σχήματος τούδλου, ότεις δέ Κάτω Χώρες έπιτρέπονται τά όρθογώνια, κυλινδρικά ή κοίλα (σχήματος «πλοίου»). Στην Γαλλία επιβάλλεται τό σχήμα κύβου, αλλά άποκλίσεις είναι δυνατές για τίς παραδόσεις στις βιομηχανίες μεταποίησης προς έξαγωγή.

Ή έν λόγω άμφισθητουμένη δελγική διάταξη δημιουργεί σοβαρό έμπόδιο στην εισαγωγή προς τό Βέλγιο μαργαρίνης, προερχομένης από σχεδόν όλα τά κράτη μέλη της Εύρωπαϊκής Κοινότητας, ιδίως από την Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Άν ένας γερμανός παραγωγός μαργαρίνης θέλει νά έξάγει μαργαρίνη στό Βέλγιο συμμορφούμενος προς την διάταξη του άρθρου 8 του βασιλικού διατάγματος, της 2ας Όκτωβρίου 1980, περί του σχήματος κύβου, θά πρέπει νά άγοράσει τελείως καινούργιες μηχανές συσκευασίας και πλήρωσεως για νά συμμορφωθεί προς τίς δελγικές διατάξεις, πράγμα πολυδάπανο. Αύτός είναι ό λόγος, για τόν όποιο δέν υπάρχουν σχεδόν καθόλου έμπορικές συναλλαγές επί κοινοτικού επιπέδου έν σχέσει προς την μαργαρίνη μεταξύ της Όμοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και του Βελγίου, παρά τό γεγονός ότι τό επίπεδο των τιμών της μαργαρίνης στό Βέλγιο είναι αισθητώς πιο ύψηλό άπ' ό,τι στά γειτονικά κράτη, στά όποια επίσης υπάρχει παραγωγή και κατα-

νάωση μαργαρίνης σε σημαντικές ποσότητες.

Ή έταιρία Rau παραθέτει στό παράρτημα 3 των παρατηρήσεών της συγκριτικό πίνακα τιμών της μαργαρίνης στις Κάτω Χώρες και στό Βέλγιο.

Ή έταιρία Rau ύποστηρίζει ότι τό 1975 άνέπτυξε ένα νέο τύπο συσκευασίας. Δύο δοχεία μαργαρίνης ήταν συσκευασμένα σε ένα χαρτοκιβώτιο πού είχε άκριβώς τό σχήμα κύβου. Άκόμη και αύτός ό τύπος συσκευασίας δέν έγινετο δεκτός από τό δελγικό ύπουργείο ύγεινης και δύο δελγικές έπιχειρήσεις πού είχαν εισάγει άσημαντες ποσότητες μαργαρίνης, συσκευασμένης κατ' αυτόν τόν τρόπο, έδιώχθησαν ποινικώς.

Ή έταιρία Rau άναφέρει επίσης ότι, κατόπιν καταγγελίας της, ή Έπιτροπή έκίνησε την διαδικασία δεδαιώσεως παραδόμεως κατά του Βελγίου. Ή υπόθεση αύτή (177/80) διεγράφη από τό πρωτόκολλο του Δικαστηρίου κατόπιν παραιτήσεως της Έπιτροπής.

Κατά την έταιρία Rau, τό έμπόδιο στην έλεύθερη κυκλοφορία των έμπορευμάτων πού είναι άποτέλεσμα των δελγικών διατάξεων περί της συσκευασίας και του σχήματος των τεμαχίων μαργαρίνης δέν δικαιολογείται από την διαφύλαξη ενός των στόχων πού προστατεύονται νομικώς στό άρθρο 36 της συνθήκης ΕΟΚ. Τό έπιχείρημα της προστασίας του καταναλωτού, βάσει του όποίου τό σχήμα κύβου έχει ως προορισμό την άποφυγή συγχύσεως μεταξύ του βουτύρου και της μαργαρίνης δέν δύναται νά γίνει δεκτό, διότι ό στόχος αύτός είναι κάλλιστα δυνατόν νά έπιτευχθεί και μέ έπικόλληση της κατάλληλης έτικέτας. Ός προς αυτό τό σημείο, ή ένάγουσα παραθέτει τίς αποφάσεις στις ύποθέσεις Cassis de Dijon (ήδη άναφερθείσες), 130/80, Kelderman, Συλλογή 1981, σ. 52 και 788/79, Gilli και Andres, Slg. 1980, σ. 2071, καθώς και την άνακοίνωση της Έπιτροπής για τίς συνέπειες της άποφάσεως Cassis de Dijon (ΑΒΙ. C 256, σ. 2 της 3ης Όκτωβρίου 1980).

Ἡ ἔταιρία Rau προτείνει τήν ἐξῆς ἀπάντησι:

«Ἡ ἔννοια “τῶν μέτρων ἀποτελέσματος ἰσοδυναμίου μέ ποσοτικό περιορισμό” πού περιέχεται στό ἄρθρο 30 τῆς συνθήκης ΕΟΚ πρέπει νά ἐρμηνευθεῖ ὡς περιλαμβάνουσα τήν ὑπό τῆς νομοθεσίας ἐνός κράτους μέλους ἀπαγόρευση θέσεως σέ κυκλοφορία τῆς μαργαρίνης ἐφ’ ὅσον ἡ μάζα ἢ ἡ ἐξωτερική συσκευασία τῶν μεμονωμένων τεμαχίων δέν ἔχει σχῆμα κύβου, ὅταν ἡ ρύθμιση ἐφαρμόζεται ἐπίσης κατά τήν εἰσαγωγή μαργαρίνης πού ἔχει κανονικῶς παρασκευασθεῖ καί διατεθεῖ στό ἐμπόριο σέ ἕνα ἄλλο κράτος μέλος καί ὁ χαρακτηρισμός μαργαρίνη εἶναι ἐπαρκῶς σαφής.»

6) Ἡ ἐναγομένη στήν κυρία Δίκη, ἔταιρία De Smedt, ὑποστηρίζει κατ’ ἀρχάς ὅτι τό δελγικό βασιλικό διάταγμα τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1980 δέν εἶναι δυνατόν νά χαρακτηρισθεῖ ὡς μέτρο ἀποτελέσματος ἰσοδυναμίου μέ ποσοτικό περιορισμό ἐπί τῶν εἰσαγωγῶν, ἐπειδή ἀπαγορεύει μόνον τήν διάθεση στό λιανικό ἐμπόριο τῆς μαργαρίνης πού εἶναι συσκευασμένη σέ δοχεῖα.

Ἡ ἀπόφαση «Cassis de Dijon» δέν ἔχει ἐν προκειμένῳ ἐφαρμογή. Ἀφορᾶ τόν ἀποκλεισμό ἀπό τήν ἀγορά ἐνός προϊόντος βάσει τῶν ἐγγενῶν του ἰδιοτήτων μέσω ἀπαγορεύσεως διελεύσεως τῶν συνόρων.

Στήν προκειμένη περίπτωση, δέν ἐπρόκειτο γιά ἀπαγόρευση διελεύσεως τῶν συνόρων ἀλλά οἱ κανόνες ἀφοροῦσαν μόνον τήν συσκευασία. Ἡ ὑπόθεση Dassonville (Slg. 1974, σ. 837) ἀφορᾶ ἐπίσης ἀπαγόρευση εἰσαγωγῆς.

Ἀκόμη καί ἂν ἐγένετο δεκτό ὅτι τό ἄρθρο 8 τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος ἰσοδυναμεῖ μέ ἕμμεσο ποσοτικό περιορισμό ἐπί τῶν εἰσαγωγῶν, ἐν τούτοις δικαιολογεῖται ἀπό τίς ἀπαιτήσεις πού συνεπλάγεται ἡ προ-

στασία τῶν καταναλωτῶν καί τό νόμιμο τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν.

Ἐφ’ ὅσον δέν ὑπάρχει στόν τομέα αὐτόν κοινή ρύθμιση ἐπί ἐπιπέδου Κοινότητας, ἐναπόκειται κατ’ ἀρχήν στά κράτη μέλη ἡ θέσπιση ὄλων τῶν σχετικῶν διατάξεων.

Ἡ Ἐπιτροπή, ἀποσύροντας τήν προσφυγή τῆς κατά τοῦ Βελγίου, προφανῶς ἐθεώρησε ὅτι ἡ νέα ρύθμιση ἦταν δικαιολογημένη. Σέ ὅλα σχεδόν τά κράτη μέλη ὑπάρχουν διατάξεις, σχετικές μέ τό σχῆμα τῆς συσκευασίας, μέ τήν ὁποία πρέπει νά διατίθεται στό ἐμπόριο ἡ μαργαρίνη. Κι ἂν ἀκόμη ὀρισμένα κράτη δέν ἐπιβάλλουν τό σχῆμα τοῦ κύβου, τά ἄλλα κράτη μέλη παραμένουν κυρίαρχα νά ἀποφασίσουν τά ἴδια πῶς θά ἀποφευχθεῖ ἡ σύγχυση ἀπό τόν καταναλωτή μεταξύ δουτύρου καί μαργαρίνης.

Ἡ δελγική ρύθμιση δέν συνιστᾶ αὐθαίρετη διάκριση. Τά ἐγχώρια προϊόντα δέν τυγχάνουν διαφορετικῆς μεταχειρίσεως ἀπό τά ἄλλοδαπά προϊόντα. Τό Δικαστήριο δικαίως ἔκρινε μέ τήν ἀπόφαση τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1980 (ὁπόθ. 27/80, Fietje, Slg. 3839) ὅτι ἡ ὑποχρέωση χρησιμοποίησεως ἀκριβοῦς ὀνομασίας πρὸς ἀποφυγή παραπληθήσεως τοῦ καταναλωτοῦ εἶναι σύμφωνη μέ τίς διατάξεις τῆς συνθήκης περί ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων, ἀκόμη καί ἂν, συνεπεία αὐτοῦ, πρέπει νά μεταβληθοῦν οἱ ἀρχικές ἐτικέτες τῶν εἰσαγομένων προϊόντων. Μόνον ὅταν ἀπαιτεῖται ἡ μεταβολή τῶν ἀρχικῶν ἐτικετῶν μέ τήν ἴδια ἱκανότητα πληροφορήσεως εἶναι δυνατόν νά θεωρηθεῖ ὅτι ὑπάρχει παράβαση τοῦ ἄρθρου 30 τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

Στήν προκειμένη περίπτωση δέν εἶναι δυνατόν νά θεωρηθεῖ ὅτι ἡ ἐνδειξη «μαργαρίνη», ἡ ὁποία εἶναι δυνατόν νά διαφύγει τῆς προσοχῆς τοῦ καταναλωτοῦ, ἔχει τήν ἴδια ἱκανότητα πληροφορήσεως μέ τό ἀμέσως διακρινόμενο σχῆμα κύβου τῆς συσκευασίας.

Ἡ ἑταιρία De Smedt προτείνει νά δοθεῖ ἡ ἀπάντησις ὅτι τὸ ἄρθρο 8 τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος, τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1980, περὶ παρασκευῆς καὶ διαθέσεως στὸ ἐμπόριο τῆς μαργαρίνης καὶ τῶν βρωσιμῶν λιπῶν δέν ἀντιβαίνει πρὸς τὸ ἄρθρο 30 τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

γ) Κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν, τὸ βασιλικὸ διάταγμα παρακαλῶν προφανῶς τίς συναλλαγές. Ἔχει ὡς συνέπεια ὅτι ἡ μαργαρίνη πού συσκευάζεται στὴν Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας σύμφωνα μὲ τίς γερμανικὲς νομοθετικὲς διατάξεις δέν δύναται νά διατεθεῖ στὸ Βέλγιο μέσω τοῦ λιανικοῦ ἐμπορίου. Θά πρέπει πράγματι γιὰ νά διατεθεῖ ἡ μαργαρίνη αὐτὴ νά τύχει εἰδικῆς ἐπεξεργασίας. Δέν ἔχει σημασία τὸ ὅτι τὴν βελγικὴ κυβέρνησις δέν τὴν ἐνδιαφέρει ἡ εἰσαγωγὴ αὐτῆ καθ' ἑαυτὴ, ἀλλὰ ἡ διάθεσις μέσω τοῦ λιανικοῦ ἐμπορίου. Πράγματι, θίγει τίς διακοινοτικὲς συναλλαγές «ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, πραγματικῶς ἢ δυνητικῶς».

Ἡ ἐν λόγω ρύθμιση δέν εἶναι ἀναγκαία πρὸς ἱκανοποίησις ἐπιτακτικῶν ἀπαιτήσεων, ἰδίως τῶν ἀπαιτήσεων πού ἀφοροῦν τὴν προστασία τῶν καταναλωτῶν. Τὸ σχῆμα κύβου γιὰ τὴν μαργαρίνη εἶναι δυνατόν νά ἔχει προβλεφθεῖ πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ κινδύνου συγχύσεως μὲ τὸ δούτυρο. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἀποτελεῖ νόμιμο συμφέρον τῶν κρατῶν νά ἀποκλείουν ἕνα τέτοιο κίνδυνο συγχύσεως. Εἶναι πάντως δυνατό νά ἐπιτευχθεῖ πλήρως ὁ σκοπὸς αὐτὸς μὲ ἄλλο τρόπο: Θά ἄρκουσε νά προβλεφθεῖ ὅτι πρέπει νά ἀναγράφεται εὐκρινῶς ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς συσκευασίας τῆς μαργαρίνης, δηλαδὴ μὲ ἐπαρκῶς μεγάλα γράμματα, ἡ ἐνδειξὴ ὅτι πρόκειται γιὰ μαργαρίνη. Ἡ πληροφορία αὐτὴ ἐπαρκεῖ γιὰ νά κατατοπίσει τὸν καταναλωτὴ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς συσκευασίας. Δέν εἶναι ἐπομένως ἀναγκαῖο νά ἀπαγορευθοῦν ὀρισμένα σχήματα γιὰ τίς συσκευασίες.

Ὁ γερμανικὸς νόμος προέβλεπε ρητῶς στὸ ἄρθρο 2, παράγραφος 4, ὅτι οἱ συσκευασίες ἢ τὰ δοχεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὸ ἐμπόρευμα διατίθεται στὸ ἐμπόριο πρέπει νά φέρουν τὴν λέξη «μαργαρίνη» σὲ ἐμφανῆς σημεῖο μὲ εὐδιάκριτα καὶ εὐανάγνωστα γράμματα.

Ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχε ἐξ ἄλλου ἀποφασίσει, ἀφοῦ ἐξήτασε τὴν ἰσχύουσα ρύθμιση, νά κινήσει κατὰ τοῦ Βελγίου τὴν διαδικασίαν λόγω παραβάσεως δάσει τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν ἐξῆς ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα τοῦ Landgericht:

«Ἡ ἔννοια τοῦ “μέτρου ἀποτελέσματος ἰσοδύναμου μὲ ποσοτικὸς περιορισμοὺς ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν” πού χρησιμοποιεῖται στὸ ἄρθρο 30 τῆς συνθήκης ΕΟΚ πρέπει νά ἐρμηνευθεῖ ὡς ἐκτεινομένη ἐπίσης στὴν ὑπὸ ἑνὸς κράτους ἀπαγόρευσις διαθέσεως στὸ ἐμπόριο τῆς μαργαρίνης, ἂν ἡ μάζα ἢ ἡ ἐξωτερικὴ συσκευασία τῶν μεμονωμένων τεμαχίων δέν ἔχει σχῆμα κύβου καὶ αὐτὸ ἔχει ὡς συνέπεια τὴν ἀπαγόρευσις διαθέσεως στὸ ἐμπόριο μαργαρίνης πού ἔχει νομίμως συσκευασθεῖ σὲ ἄλλο κράτος μέλος, παρ' ὅτι λαμβάνεται προσοκόντως ὑπ' ὄψιν ἡ ἀνάγκη προστασίας τοῦ καταναλωτοῦ κατὰ παντός κινδύνου συγχύσεως.»

δ) Ἡ βελγικὴ κυβέρνησις θεωρεῖ ὅτι πρέπει νά διευκρινισθεῖ ὅτι τὸ προδικαστικὸ ἐρώτημα πού ὑπεβλήθη στὸ Δικαστήριον δέν ἀμφισβητεῖ τὴν δυνατότητα ἑνὸς κράτους μέλους νά ἐπιβάλλει ἕνα ὀρισμένο σχῆμα στὴν μαργαρίνη πού πωλεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του. Τὸ ζήτημα περιορίζεται στὴν διαφορά σχημάτων τῆς πωλουμένης μαργαρίνης, πού δύναται νά ὑπάρχουν μεταξὺ κρατῶν μελῶν καὶ ὄχι στὸ γεγονός τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς ὀρισμένου σχήματος, ὁποῖο καὶ ἂν εἶναι αὐτό. Ἐφ' ὅσον ἡ ἴδια ἢ ἀρχὴ

ένος υποχρεωτικού σχήματος δέν άμφοισθη-
τείται, πρέπει νά γίνει δεκτό ότι έλλείπει
έναρμονίσεως τών νομοθεσιών τών δια-
φόρων κρατών σ' αυτό τό επίπεδο έναπό-
κειται κατά τήν νομολογία του Δικασ-
τηρίου, στά κράτη μέλη νά ρυθίσουν,
κάθε ένα στό έδαφός του, τό καταλληλό-
τερο σχήμα γιά τήν πώληση τών
προϊόντων.

Ή βελγική κυβέρνηση έξηγει τό ιστορικό
της βελγικής ρυθμίσεως περί μαργαρίνης
άπό της θεσίσεως του νόμου της 4ης
Μαΐου 1900.

Τό σχήμα κύβου είναι σέ τέτοιο βαθμό
«ριζωμένο» στίς συνήθειες τών βέλγων
καταναλωτών ώστε μέ τό βασιλικό διά-
ταγμα της 2ας Οκτωβρίου 1980 έτέθη ένα
ελάχιστο προδιαγραφών έν σχέσει πρός
τήν ένδειξη «μαργαρίνη» επί του πακέτου.
Άπλως καί μόνον τό σχήμα κύβου της συ-
σκευασίας, πού ανταποκρίνεται καλλίτερα
στίς συνήθειες του κοινού, έκρίθη ως
έπαρκές διακριτικό στοιχείο έν σχέσει πρός
τά λοιπά βρώσιμα λίπη.

Μετά άπό αυτές τίς έπεξηγηματικές
παρατηρήσεις ή βελγική κυβέρνηση προ-
βάλλει ένσταση άπαραδέκτου. Ή εταιρία
De Smedt καί τά μέλη του διοικητικού της
συμβουλίου έκλήθησαν νά εμφανισθούν
ένώπιον του ποινικού δικαστηρίου του
Coutrai, κατηγορούμενοι γιά παράβαση
τών διατάξεων περί της άσκήσεως της
έμπορίας στόν τομέα τών βουτύρων, μαρ-
γαρινών καί λιπαρών ούσιων. Ή έφεση, ή
όποία ήσκήθη άπό τήν εισαγγελική άρχή
έκκρεμεϊ ένώπιον του Έφετείου της Γάνδης.
Λόγω της όμοιότητος τών συμφερόντων,
περί τών όποιών πρόκειται, τό Δικαστήριο
πρέπει νά άναρωτηθεί, άν ή διαφορά πού
όδήγησε στό ύποβληθέν προδικαστικό
έρώτημα είναι πραγματική ή πλασματική
καί άν, ύπ' αυτές τίς συνθήκες, είναι
άρμόδιο νά άπαντήσει.

Έπικουρικώς, ή βελγική κυβέρνηση ύπο-
στηρίζει ότι τό άρθρο 8 του βασιλικού δια-
τάγματος δέν συνιστά μέτρο ίσοδυνάμου
άποτελέσματος κατά τήν έννοια του
άρθρου 30 της συνθήκης. Άντιθέτως πρός
τίς ύποθέσεις *Cassis de Dijon* καί *Ratti* (Slg.
1979, σ. 1669), δέν ύπάρχει άπόλυτη άδυ-
ναμία διαθέσεως στό έμπόριο τών προ-
ϊόντων πού δέν ανταποκρίνονται στίς
νομοθετικές διατάξεις, έφ' όσον άρκει ή
τήρηση της έξωτερικής παρουσιάσεως του
προϊόντος γιά νά διατεθεί στό έμπόριο.

Στίς άναφερθείσες άποφάσεις τό Δικασ-
τήριο άντιμετώπισε ένδικές ρυθμίσεις,
πρός τίς όποίες δέν ύπήρχαν άντίστοιχες
στήν νομοθεσία τών άλλων κρατών μελών.
Στήν προκειμένη περίπτωση ή βελγική ρύθ-
μιση ταυτίζεται αισθητώς μέ τήν γερμανική
ρύθμιση. Πρόκειται έπομένως γιά έφαρ-
μογή της άρχής της άντιστοιχίας τών άπαι-
τουμένων προϋποθέσεων, επειδή ή ύπο-
χρέωση του σχήματος κύβου γιά τήν λιανι-
κή πώληση άποτελεί έπίσης κανόνα του
έσωτερικού γερμανικού δικαίου. Ή βελγική
κυβέρνηση ύπογραμμίζει άκόμη ότι τό
βασιλικό διάταγμα δέν άπαγορεύει
καθόλου τήν εισαγωγή του προϊόντος,
άλλά ρυθμίζει μόνον τίς λεπτομέρειες της
διαθέσεώς του στό λιανικό έμπόριο.

Ή βελγική κυβέρνηση στηρίζεται στην ύπό-
θεση «nisine» (ύπόθ. 53/80, Koninklijke
Kaasfabriek Eysen, Συλλογή 1981, σ. 409)
γιά νά ύποστηρίξει ότι τό κράτος μέλος
πού επικαλείται άπόκλιση άπό τό άρθρο 30
της συνθήκης, δέν ύποχρεούται νά άπο-
δείξει τό βάσιμο της άποκλίσεως αυτής.

Ή έπίμαχη ύποχρέωση εισήχθη στην
ένδική νομοθεσία στίς άρχές του αιώνας μέ
σκοπό τήν προστασία του καταναλωτού
κατά του κινδύνου έξαπατήσεων ή συγχύ-
σεως μέ τό βούτυρο.

Τό κοινό συνήθισε νά διακρίνει στήν λιανική πώληση μόνον όπτικώς, καί τό Ένα καί τό άλλο προϊόν, ώστε ό,τι δέν έχει σχήμα κύβου είναι άναγκαστικώς δούτυρο. Η κατάργηση τής επίμαχου ύποχρεώσεως θά έδιδε σέ όρισμένους άσυνειδήτους παραγωγούς τήν εύκαιρία νά διαθέσουν στήν άγορά μαργαρίνη πού δέν θά έχει σχήμα κύβου μέ τήν κερδοσκοπική έλπίδα νά εκμεταλλευθούν άθεμίτως τήν λόγω τής συνθηείας αντίδραση του καταναλωτου ό όποιος, μέ τήν έσφαλμένη ιδέα ότι άγοράζει δούτυρο, στήν πραγματικότητα άγοράζει μαργαρίνη.

Έλλείπει έναρμονίσεως επί εύρωπαϊκού επιπέδου καί επειδή ή βελγική ρύθμιση κατέστησε περισσότερο έλαστικές τίς διατάξεις περί έτικεττών, πρέπει νά διατηρηθεί ή όπτική διαφορά καί ιδιαιτέρως τό σχήμα κύβου, τό όποιο, έδω καί 80 χρόνια είναι για τούς καταναλωτές συνώνυμο μέ τήν μαργαρίνη.

Σέ άπάντηση μιås γραπτής έρωτήσεως πού έθηκε τό Δικαστήριο, ή βελγική κυβέρνηση τό έπληροφόρησε ότι ή άναλογία του δούτυρου, τό όποιο πωλείται στό Βέλγιο σέ πλαστικά δοχεία, έφθανε τό 8%. Στήν μεγάλη πλειοψηφία τών περιπτώσεων, τό δούτυρο αυτό προσεφέρετο στους καταναλωτές σέ πλαστική συσκευασία παραλληλεπίδου σχήματος (τύπος «τουόβλο»).

Η βελγική κυβέρνηση προτείνει κατά κύριο λόγο νά κηρυχθεί ή προσφυγή άπαράδεκτη.

Έπικουρικώς, νά δοθεί ή άκόλουθη άπάντηση στό ύποβληθέν έρώτημα:

«Τό άρθρο 8 του βασιλικού διατάγματος, τής 2ας Όκτωβρίου 1980, περί παρασκευής καί διαθέσεως στό έμπόριο τής μαργαρίνης καί τών θρωσίμων λιπών, τό όποιο άπαγορεύει τήν διάθεση στό έμπόριο τής μαργαρίνης ή τών θρωσίμων λιπών όταν ό όγκος ή ή έξωτερική συσκευασία τών μεμονωμένων τεμαχιών δέν έχει σχήμα κύβου δέν συνιστά μέτρο ίσοδύναμο μέ ποσοτικό περιορισμό άπαγορευμένο από τό άρθρο 30 τής συνθήκης περί ίδρύσεως τής Εύρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας».

III — Προφορική διαδικασία

Η έταιρία Rau, έναγουσα στήν κυρία δίκη, εκπροσωπούμενη από τόν δικηγόρο Gündisch, ή έταιρία De Smedt έναγομένη στήν κυρία δίκη, εκπροσωπούμενη από τόν δικηγόρο Ohlgart, ή βελγική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τόν δικηγόρο Legros καί ή Έπιτροπή εκπροσωπούμενη από τόν Wägenbaur, ανέπτυξαν τίς προφορικές παρατηρήσεις τους κατά τήν συνεδρίαση τής 15ης Ιουνίου 1982.

Η βελγική κυβέρνηση προσεκόμισε μία φωτογραφία τής συσκευασίας δούτυρου σέ σχήμα κώνου, ή δέ έταιρία Rau προσεκόμισε ύποδείγματα συσκευασίας δούτυρου καί μαργαρίνης.

Ο γενικός εισαγγελεύς ανέπτυξε τίς προτάσεις του στις 21 Σεπτεμβρίου 1982.

Σκεπτικό

- 1 Μέ διάταξη τής 16ης Σεπτεμβρίου 1981, πού περιήλθε στό Δικαστήριο στις 25 Σεπτεμβρίου 1981, τό Landgericht του Άμβούργου υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 τής συνθήκης, προδικαστικό έρώτημα ως πρός τήν έρμηνεία του άρθρου 30 τής συνθήκης, ώστε νά δυνηθεί νά κρίνει αν είναι σύμφωνη μέ τό κοινοτικό δίκαιο μιά διάταξη τής βελγικής νομοθεσίας περί του σχήματος τής

συσκευασίας της μαργαρίνης πού διατίθεται στο λιανικό εμπόριο (βασιλικό διάταγμα της 2ας 'Οκτωβρίου 1980, Moniteur Belge της 14ης 'Οκτωβρίου 1980, σ. 11845)

- 2 Τό ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο μιᾶς διαφορᾶς μεταξύ ἑνός γερμανοῦ πωλητοῦ καί ἑνός βέλγου ἀγοραστοῦ, ἡ ὁποία ἀφορᾷ μία σύμβαση προμηθείας μαργαρίνης. Βάσει αὐτῆς τῆς συμβάσεως, πού συνήφθη στις 23 'Ιουλίου 1980, ὁ πωλητής ἐγγυήθη ὅτι ἡ μαργαρίνη πού θά παρέδιδε καί ἡ ὁποία ἦταν συσκευασμένη σέ πλαστικά δοχεῖα κωνικοῦ σχήματος, ἐπιτρέπετο, δυνάμει τῶν κοινοτικῶν διατάξεων, νά διατεθεῖ στοῦ εμπόριο στοῦ Βέλγιο. Κατά τό χρονικό σημεῖο τῆς συνάψεως τῆς συμβάσεως, ἡ ἐφαρμοστέα στοῦ Βέλγιο νομοθεσία προέβλεπε ὅτι ἡ μαργαρίνη ἠδύνατο νά εἰσάγεται ἢ νά φυλάσσεται πρὸς πώληση, μόνο σέ σχῆμα κύβου, προϋπόθεση πού δέν ἐπληροῦσε ἡ ἐπίδοξη μαργαρίνη.
- 3 Ἡ νομοθεσία αὐτή ἐτροποποιήθη μέ τό βασιλικό διάταγμα τῆς 2ας 'Οκτωβρίου 1980, τό ὁποῖο ἀπαγορεύει τήν διάθεση στοῦ λιανικοῦ εμπόριο τῆς μαργαρίνης ὅταν ἡ μάζα ἢ ἡ ἐξωτερική συσκευασία τῶν μεμονωμένων τεμαχίων δέν ἔχει σχῆμα κύβου.
- 4 Ἀφοῦ ἐπληροφορήθη ἀπό τίς ἀρμόδιες ἀρχές ὅτι ἡ διάθεση στοῦ εμπόριο μαργαρίνης, συσκευασμένης σέ δοχεῖα κωνικοῦ σχήματος ἐξακολουθοῦσε νά ἀπαγορεύεται, ἡ ἐναγομένη στήν κυρία δίκη ἐταιρία ἤρνηθη νά παραλάβει τά ἐμπορεύματα, πού ἀναφέρονται στή σύμβαση. Ἡ ἐνάγουσα ἀντετάχθη τήν ἄρνηση αὐτή καί ἤσκησε ἀγωγή ἐνώπιον τοῦ Landgericht τοῦ Ἀμβούργου.
- 5 Ἡ ἐναγομένη ἰσχυρίσθη ἐνώπιον τοῦ ἀνωτέρω δικαστηρίου ὅτι τό βελγικό βασιλικό διάταγμα, βάσει τοῦ ὁποίου ἡ μαργαρίνη δέν δύναται νά διατεθεῖ στοῦ εμπόριο, παρά μόνον σέ συσκευασία σχήματος κύβου, δέν ἀντιβαίνει πρὸς τό ἄρθρο 30 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, γιά τό λόγο ὅτι τό Βέλγιο ἠδύνατο νά ἐκδώσει τό διάταγμα αὐτό, προκειμένου νά γίνεταί εὐχερῶς ἡ διάκριση μεταξύ τοῦ δουτύρου καί τῆς μαργαρίνης πού πωλοῦνται στοῦ λιανικοῦ εμπόριο. Θεωρεῖ ἐπομένως ὅτι δέν ὀφείλει νά ἐκπληρώσει τίς ὑποχρεώσεις τῆς, πού ἀπορρέουν ἀπό τήν μεταξύ αὐτῆς καί τῆς ἐναγοῦσης σύμβαση ὡς πρὸς τήν παραλαβή καί πληρωμή τῆς παραγγελθείσης μαργαρίνης.

- 6 Τό Landgericht του Άμβούργου δέν άποκλείει τό νά ύποκρύπτει ή βελγική ρύθμιση, πού εφαρμόζεται μόνον στό λιανικό εμπόριο, μέτρο άποτελέσματος ισοδυνάμου μέ ποσοτικό περιορισμό επί τών εισαγωγών. Θεωρεί ότι μιá τέτοια ρύθμιση δύναται νά δυσχεραίνει τήν διάθεση στό εμπόριο τής μαργαρίνης πού έχει νομίμως συσκευασθει σέ ένα άλλο κράτος μέλος σέ δοχεία κωνικού σχήματος.
- 7 Γιά τό λόγο αυτό, μέ τήν διάταξη του τής 16ης Σεπτεμβρίου 1981, τό Landgericht του Άμβούργου άνέβαλε τή δίκη και ύπέβαλε στό Δικαστήριο τό ακόλουθο έρώτημα:

«Πρόκειται για ένα άπαγορευμένο μέτρο άποτελέσματος ισοδυνάμου μέ ποσοτικό περιορισμό επί τών εισαγωγών, κατά τήν έννοια του άρθρου 30 τής συνθήκης περί ίδρύσεως τών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όταν, όπως όρίζεται στό άρθρο 8 του βελγικού βασιλικού διατάγματος, τής 2ας Οκτωβρίου 1980, περί παραγωγής και θέσεως σέ κυκλοφορία μαργαρίνης και βρωσίμων λιπών, άπαγορεύεται νά τεθούν σέ κυκλοφορία μαργαρίνη ή βρώσιμα λίπη, έφ' όσον ή μάζα ή ή έξωτερική συσκευασία τών μεμονωμένων τεμαχίων δέν παρουσιάζεται σέ σχήμα κύδου, αυτό δέ έχει ως συνέπεια ότι ή μαργαρίνη πού συσκευάζεται σέ ένα άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα μέ τίς εκεί έθνικές διατάξεις, σέ διαφορετικό σχήμα από τό περιγραφόμενο άνωτέρω, πρέπει νά συσκευασθει σέ σχήμα κύδου ειδικά για τήν εισαγωγή στό Βασίλειο του Βελγίου;»

Έπί τής άρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 8 Η βελγική κυβέρνηση αναφέρει ότι για τήν εισαγωγή τής μαργαρίνης στό Βέλγιο ή έναγομένη στήν κυρία δίκη έχει ήδη διωχθει ποινικώς στό Βέλγιο και ότι, επομένως, τό Δικαστήριο όφείλει νά διερωτηθει αν ή διαφορά, πού άποτελει τή βάση του προδικαστικού έρωτήματος, υφίσταται πράγματι. Έπ' αυτού του σημείου, ή βελγική κυβέρνηση παραπέμπει στήν άπόφαση του Δικαστηρίου τής 16ης Δεκεμβρίου 1981 (Foglia, υπόθ. 244/80, Συλλογή 1981, σ. 3045).
- 9 Στήν προκειμένη περίπτωση, τά στοιχεία τής δικογραφίας δέν επιτρέπουν νά άμφισβητηθει ότι ύπάρχει διαφορά. Δέν πρέπει επομένως νά γίνει δεκτός ό ισχυρισμός περί άναρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

Ἐπί τῆς οὐσίας

- 10 Μέ τό προδικαστικό ἐρώτημα πού ὑπέβαλε, τό Landgericht ἐρωτᾷ ἂν ἡ ἐφαρμογή, ἐκ μέρους ἐνὸς κράτους μέλους, στή μαργαρίνη πού εἰσάγεται ἀπὸ ἄλλο κράτος μέλος, νομοθεσίας πού δέν ἐπιτρέπει τὴ διάθεση στό λιανικό ἐμπόριο τοῦ ἐν λόγω προϊόντος, παρά μόνον ἂν ἡ συσκευασία του ἔχει ὀρισμένο σχῆμα — στήν προκειμένη περίπτωση, μάζα ἢ συσκευασία σχήματος κύβου — συνιστᾷ μέτρο ἀποτελέσματος ἰσοδυνάμου μέ ποσοτικό περιορισμό κατὰ τὴν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 30.
- 11 Ἡ ἐναγομένη στήν κυρία δίκη καί ἡ βελγική κυβέρνησις ὑποστηρίζουν ὅτι τό βελγικό βασιλικό διάταγμα δέν εἶναι δυνατόν νά χαρακτηρισθεῖ ὡς μέτρο ἀποτελέσματος ἰσοδυνάμου μέ ποσοτικό περιορισμό. Οἱ προηγούμενες ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου ἀναφέρονται μόνον σέ ἀπαγορεύσεις εἰσαγωγῆς καί διαθέσεως στό ἐμπόριο, πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ἐθνική νομοθεσία περὶ τῆς ποιότητος τῶν προϊόντων, πράγμα πού δέν συμβαίνει στήν προκειμένη περίπτωση, διότι ἀρκοῦσε ἡ προσαρμογὴ τῆς παρουσιάσεως τοῦ προϊόντος γιὰ νά διατεθεῖ στό ἐμπόριο. Ἐπὶ πλέον, τό σχῆμα τῆς συσκευασίας δέν ἀποτελεῖ πραγματικό ἐμπόδιο στό ἐμπόριο. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀκόμη καί ἂν ἦταν ἀπαγορευμένη ἡ διάθεση στό λιανικό ἐμπόριο, ὑπῆρχαν ἄλλες δυνατότητες, ὅπως τό χονδρικό ἐμπόριο.
- 12 Ἐδῶ πρέπει νά ἀναφερθεῖ ὅτι, ὅπως ἐπανελημμένως ἐδέχθη τό Δικαστήριον μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου 1979 (Rewe, ὑπόθ. 120/78, Slg. σ. 649), ἐλλεῖπει κοινῆς ρυθμίσεως τῆς ἐμπορίας τῶν ἐν λόγω προϊόντων, τὰ προκύπτοντα ἀπὸ τίς διαφορὰς τῶν ἐθνικῶν ρυθμίσεων ἐμπόδια στήν ἐλεύθερη κυκλοφορία ἐντὸς τῆς Κοινότητος πρέπει νά γίνονται δεκτὰ ἐφ' ὅσον ἡ ἐθνικὴ ρύθμιση, ἐφαρμοζομένη ἀδιακρίτως στὰ ἐθνικὰ καί στὰ εἰσαγόμενα προϊόντα, δύναται νά δικαιολογεῖται, ὡς ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ἱκανοποίησις ἐπιτακτικῶν ἀπαιτήσεων πού συντείνουν, μεταξύ ἄλλων, στήν προστασία τῶν καταναλωτῶν. Ἐπὶ πλέον, μιά τέτοια ρύθμιση πρέπει νά εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπό. Ἄν ἕνα κράτος μέλος δύναται νά ἐπιλέξει μεταξύ διαφόρων μέτρων, μέ τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθεῖ ὁ ἴδιος σκοπός, ὀφείλει νά ἐπιλέξει τό μέτρο πού δημιουργεῖ τὰ λιγότερα ἐμπόδια στήν ἐλευθερία τῶν συναλλαγῶν.
- 13 Εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ ἐπέκταση, στὰ εἰσαγόμενα προϊόντα, τῆς ὑποχρέωσεως νά ἔχουν ὀρισμένο σχῆμα συσκευασίας, δέν ἀποκλείει πλήρως τὴν εἰσαγωγὴν στό ἐνδιαφερόμενον κράτος μέλος προϊόντων ἄλλων κρατῶν μελῶν, ἢ ὑποχρέωση

δμως αυτή δύναται νά καταστήσει περισσότερο δύσκολη ή περισσότερο δαπανηρή τή διάθεσή τους στό εμπόριο, είτε αποκλείοντας τά προϊόντα αυτά από όρισμένα κυκλώματα διανομής είτε ακόμη, λόγω των συμπληρωματικών έξόδων πού προκαλούνται από τήν ανάγκη ειδικής συσκευασίας των έν λόγω προϊόντων, σύμφωνης μέ τίς απαιτήσεις πού ισχύουν στην αγορά, γιά τήν όποία προορίζονται.

- 14 Στην προκειμένη περίπτωση ή προστατευτική ενέργεια τής δελγικής ρυθμίσεως αποδεικνύεται από τό γεγονός, πού έβεβαίωσε ή Έπιτροπή καί δέν άμφισβήτησε ή δελγική κυβέρνηση, ότι παρά τίς τιμές πού είναι αισθητά ύψηλότερες από ό,τι σε όρισμένα κράτη μέλη, στή δελγική αγορά δέν ύπάρχει σχεδόν καθόλου μαργαρίνη προερχομένη από τό έξωτερικό.
- 15 Δέν είναι, επομένως, δυνατόν νά ύποστηριχθεί ότι ή άπαίτηση ειδικής συσκευασίας του προϊόντος δέν άποτελεί εμπόδιο γιά τή διάθεση στό εμπόριο.
- 16 Έξ άλλου, ή δελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ή άπαίτηση περί σχήματος κύβου είναι αναγκαία γιά τήν προστασία του καταναλωτού, προκειμένου νά άποφευχθεί ή σύγχυση μεταξύ βουτύρου καί μαργαρίνης. Έκθέτει δέ ότι τό σχήμα κύβου, πού χρησιμοποιείται γιά τήν πώληση τής μαργαρίνης είναι «ριζωμένο» στις συνήθειες των δέλγων καταναλωτών καί άποτελεί, επομένως, άποτελεσματική προστασία έν προκειμένου.
- 17 Δέν είναι δυνατόν νά άμφισβητηθεί κατ' άρχήν ότι δικαιολογούνται νομοθετικά μέτρα πού άποσκοπούν στό νά άποφεύγεται νά συγχέει ό καταναλωτής τό δούτυρο μέ τή μαργαρίνη. Έν τούτοις, ή εφαρμογή εκ μέρους ενός κράτους μέλους στή μαργαρίνη, ή όποία νομίμως παράγεται καί διατίθεται στό εμπόριο σε ένα άλλο κράτος μέλος, νομοθετικών διατάξεων πού προβλέπουν έπιτακτικώς όρισμένο σχήμα συσκευασίας γιά τό προϊόν αυτό, όπως τό σχήμα κύβου, αποκλείοντας κάθε άλλο τύπο συσκευασίας, ύπερβαίνει αισθητώς ό,τι είναι αναγκαίο γιά τήν επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Πράγματι, ή προστασία των καταναλωτών είναι δυνατόν νά εξασφαλισθεί τό ίδιο άποτελεσματικά μέ άλλα μέτρα πού δημιουργούν λιγότερα εμπόδια στην έλευθερία των συναλλαγών, όπως οι διατάξεις πού άφορούν τήν επισήμανση.
- 18 Κατά τήν προφορική διαδικασία, ό εκπρόσωπος τής δελγικής κυβερνήσεως προέβαλε επίσης τό επιχείρημα ότι τό Βέλγιο έδεσμεύετο από τό άρθρο 11, παρά-

γραφος 2, τής οδηγίας 79/112 του του Συμβουλίου, τής 17ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επίσημανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή, καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους (ΕΕ είδ. εκδ., 03/024, σ. 33). 'Η εν λόγω διάταξη του κοινοτικού δικαίου ρυθμίζει τον τρόπο επίσημάνσεως του κυτίου μαργαρίνης και βουτύρου και εμποδίζει τη δελγική κυβέρνηση να καθορίζει μιά αρκετά μεγάλη επιγραφή που να πληροφορεί τό κοινό για μιά τροποποίηση θίγουσα τίς συνθήειές του.

- 19 Σύμφωνα με τό εν λόγω άρθρο οι ένδειξεις στή συσκευασία πρέπει «νά είναι εύκολα κατανοητές και νά αναγράφονται σέ έμφανή θέση και με τέτοιο τρόπο ώστε νά είναι ευδιάκριτες, ευανάγνωστες και ανεξίτηλες». 'Η διάταξη αυτή έξουσιοδοτεί και υποχρεώνει τά κράτη μέλη νά λάβουν τά μέτρα που είναι αναγκαία για την πληροφόρηση του καταναλωτού, αφήνοντάς τους συγχρόνως σημαντικό περιθώριο διακριτικής εύχέρειας. 'Η διάταξη δέν έχει κατά κανένα τρόπο ως αποτέλεσμα νά εμποδίσει τη δελγική κυβέρνηση νά έκδώσει τούς αναγκαίους κανόνες περί επίσημάνσεως, οι όποιοι θά εφαρμόζονται όμοιομόρφως στίς μαργαρίνες που παράγονται στό Βέλγιο και στίς μαργαρίνες που παράγονται στά άλλα κράτη μέλη.
- 20 Στο υποβληθέν έρώτημα, επομένως, προσήκει ή απάντηση ότι, αν ή προστασία και ή πληροφόρηση του καταναλωτού είναι δυνατόν νά εξασφαλισθουν με μέσα που παρεμβάλλουν λιγότερα εμπόδια στήν έλευθερία των συναλλαγών, ή εφαρμογή, εκ μέρους ενός κράτους μέλους στή μαργαρίνη που εισάγεται από ένα άλλο κράτος μέλος και ή όποια νομίμως παράγεται και διατίθεται στό εμπόριο εντός του εν λόγω κράτους, νομοθεσίας, ή όποια απαγορεύει τη διάθεση στό εμπόριο μαργαρίνης ή βρωσίμων λιπών, όταν ή μάζα ή ή έξωτερική συσκευασία των μεμονωμένων τεμαχίων δέν έχουν όρισμένο σχήμα, όπως τό σχήμα κύβου, αποτελεί μέτρο άποτελέσματος ίσοδυνάμου με ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 30 τής συνθήκης.

Έπί των δικαστικών έξόδων

- 21 Τά έξοδα στά όποια υπεβλήθησαν ή δελγική κυβέρνηση και ή Έπιτροπή των Εύρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι όποιες κατέθεσαν παρατηρήσεις στό Δικαστήριο, δέν αποδίδονται. Δεδομένου ότι ή παρούσα διαδικασία έχει ως προς τούς διαδίκους τής κίας δίκης τό χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που άνέκυψε ένώπιον του ένθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό έναλόκεται νά αποφανθει επί των δικαστικών έξόδων.

Διά ταυτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του έρωτήματος πού του υπέβαλε τό Landgericht του 'Αμβούργου με διάταξη τής 16ης Σεπτεμβρίου 1981, αποφαινεται:

"Αν ή προστασία και ή πληροφόρηση του καταναλωτου είναι δυνατόν νά εξασφαλισθουν με μέσα πού παρεμβάλλουν λιγότερα εμπόδια στην έλευθερία των συναλλαγών, ή εφαρμογή, εκ μέρους ενός κράτους μέλους, στη μαργαρίνη πού εισάγεται από ένα άλλο κράτος μέλος και ή όποία νομίμως παράγεται και διατίθεται στο εμπόριο εντός του εν λόγω κράτους, νομοθεσίας, ή όποια απαγορεύει νά διατεθει στο εμπόριο ή μαργαρίνη ή δρώσιμα λίπη, όταν ή μάζα ή ή έξωτερική συσκευασία των μεμονωμένων τεμαχίων δέν έχουν όρισμένο σχήμα, όπως τό σχήμα κύδου, αποτελεί μέτρο αποτελέσματος ίσοδυνάμου με ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 30 τής συνθήκης.

Mertens de Wilmars

O'Keeffe

Everling

Χλωρός

Pescatore

Mackenzie Stuart

Bosco

Koopmans

Due

'Εδημοσιεύθη σέ δημοσία συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Νοεμβρίου 1982.

'Ο γραμματεός

P. Heim

'Ο πρόεδρος

J. Mertens de Wilmars